

PROVÁZEK OD POČASÍ

I.

*„Není zelí jako zelí, některý je zeličko
někerý je nemaštěný, některý jen maličko.“
Chodská písnička*

V hlubokém lese, který jde do kopce, zaměstnán je chodský drvár svou těžkou prací s pařezem.

V poledne přinese mu jeho žena oběd, brambory se zelím.

Děsně unaven, sedne drvař k jídlu, ale hned prvním soustem pozoruje, že zelí je nemaštěné.

Jeho žena zatím pozoruje vykonanou práci i vytýká muži, že málo udělal.

Z toho je hádka, v níž silný muž podlehne jazyku své chatrné ženy, ta jej umluví tak, že sedne na bobek a ucpe si uši.

Žena vysype mu na hlavu zbytek rendlíku, odejde.

Matějovo dobrodružství po obědě

Jen zvolna probírá se Matěj ze svého ohromení a opatrně obzírá, není-li jeho žena nablízku.

Zprvu se mylí, máje zato, že slyší její hlas, pozoruje však, že to někdo jiný, vzchopí se a drápe se do největší houštiny, až najde po hlase nařikajícího skřítko chyceného v železech na lišky za bradu.

Matěj se lekne a bojí se skřítko, ale pohnut jeho prosbami, dá si říci a vyprostí jej z pasti.

Skřítek je velmi vděčen, ale chová [se] důstojně a blahosklonně.

Má však velký hlad.

Matěj nemá, co by mu dal, leč náhle se mu rozbřeskne a zve skřítko s sebou.

U pařezu leží jeho kazajka a v ní půl pecnu chleba, jež skřítek spořádá až milo, promění chléb v kýtu a častuje Matěje.

Nyní projeví se Matějovi, je králem skřítků a vybízí Matěje, aby vyslovil nějaké přání, jež dojde splnění.

Matěj nevěří a pochybuje ještě stále.

Král skřítků chopí jeho sekeru, přejede prstem její ostří a podá ji Matějovi.

Matěj tne jednou, kořen pařezu, který předtím vzdoroval jak železný, přetne náraz a tak všechny ostatní kořeny pařezu.

Matěj skáče radostí.

Avšak král skřítků vezme jeho páku, obejde ji prstem a podá ji Matějovi.

Ten pákou odvalí pařez tak snadno, jako by to byl pařez z lepenky. Pila řeže dokonce sama.

Jásaje a tanče kolem pařezu objímá sekeru i páku. Konečně nastrčí králi i palici k učarování.

Ale král skřítků vida nyní, že se Matěj přesvědčil o jeho moci, vyzývá jej, aby vyslovil své přání.

Matěj máje dosti na tom, čeho získal, odmítá, avšak král skřítků stojí na svém s velikou energií.

Matěj přemýšlí usilovně a nesmírně obtížně a teprve po chvíli mu rozbřeskuje:

Chtěl bych umět prorokovat počasí!

Nyní je na králi skřítků, aby přemýšlel kterak.

Chvíli stojí zaduman a potom rozhodne:

Do zítřka do rána má být přání tvé splněno!

Král skřítků odchází, provázen poklonami Matějovými, na pokyn krále zůstane.

Matěj chvíli v úžasu stane, potom však popadne sekeru a seká kolem sebe do stromů ulétajících jak stébla.

Dosti silný smrček praští jej přes hlavu a Matěj se vzpamatuje.

II.

Skřítků král plní slib

V Matějově jizbě po půlnoci.

Hluboká tma, přerývaná blesky bouře.

Při světle blesků lze zřít oba manžele spící na svých lůžkách.

Bouře a nepohoda stále hroznější.

Otevřou se dveře a v nich objeví se král skřítků, blesky téměř nepřetržitě.

Matěj již dávno procitl a posadil se na posteli. Markyta, jeho žena, spí, jako by ji do vody hodil.

Král přistoupí a kývá na Matěje, ten se vzchopí a jde králi vstříc a král mu dá do ruky velký střepec, jehož šňůra jde otevřenými dveřmi ven.

Matěj přijme i dá se vést králem, který vede jej dveřmi.

Bouře ve svém zuření ustává.

Oba jdou chodbou, až se dostanou do takzvané černé kuchyně přímo pod komínem.

Šňůra se stále krátí, a když oba stojí pod komínem, naznačí král, aby Matěj šňůru pustil.

Stane se tak a šňůra visí volně komínem dolů.

Král – co tomu Matěj říká?

Matěj tuze se diví, ale ještě nechápe.

Úplněk měsíce svítí komínem na oba.

Král skřítků vyloží Matějovi zkusmo, co šňůra znamená.

Zatáhne málo, měsíček přestane svítit, zatáhne víc, začne poprchávat.

Ještě víc – prší, jen se leje.

Ještě víc – blesky, kroupy a vítr tříská dveřmi.

A Matěj pochopí, že má v ruce provázek od počasí, může počasí nejen prorokovat, ale i dělat.

Děkuje srdečně králi skřítků, je radostí bez sebe.

Král je velice milostiv, ale najednou zvažní a žádá na Matějovi slib: Slib mi, že mého daru nikdy nezneužiješ!

Matěj slibuje a líbá okraj řízy skřítkový, ale dříve, než tak může učinit, král skřítků zmizí.

Šňůra visí volně v komíně; je krásně, vycházející sluníčko zasahuje okraj komína.

Matěj mne si ruce.

Ve chvíli má však nápad, odchází a vrací se s hřeby z bran a s kladivem.

Bobrchawa
Brssi
Gen se lege
Kraupy
Hrom bige a wjtr

Žena nakoukne dovnitř.

Zatáhne šňůrou trochu, udělá křídou znamení, zatluče hřeb a napíše křídou švabachem

a tak dále, až má celou stupnici.

Zvědav, co se bude dít, natáhne-li šňůru ještě více přes poslední stupeň.

Vřava, úplná tma, komín rozsvítí se uvnitř jako jícen sopky a dovnitř padají černé drobné předměty.

Matěj ihned se vzchopí bolesti – pustí šňůru a hned je zase krásně.

Matěj však vytahuje si ze zadku notné sídlo.

Zdvihne ještě jedno či dvě ze země.

Potom zatluče poslední hřebík a napíše k němu:

Dopusstěnj božj, ssjdla padagj.

Matěj poněkud mrzut, ale nakonec zas rád odchází, vezme velký visací zámek, zavře černou kuchyni, ukrojí kus chleba, posnídá kyselé mléko – tma.

Matěj přede dveřmi své chudobné chatrče.

Na návsi užaslí vesničané nad počasím dnešní noci a rána, zdvíhají dokonce mezi velikými kroupami tu a tam šídlo.

Matěj se sekerou, palicí a pilou na rameně staví se hloupým a nesdílí jich úžas.

Posmívají se mu, hned jak jej spatřili, i je jasno, že Matěj platí za největšího hlupáka ve vsi.

Nejposměšněji počíná si jeho bratranec, starosta obce. Dojde mezi nimi k hádce.

Matěj chvilku snáší úsměšky, náhle však se obrátí a zmizí v chalupě.

Na posměváčky snese se důkladná sprcha, takže utíkají do svých příbytků.

V téže chvilce je však zase krásně, Matěj vychází pyšně na náves a odchází k lesu.

Všichni hledí za ním udiveně – tma.

III.

Matěj opravuje úřední zprávy o počasí. Počasí krásné

Matěj opět v lese při práci.

Přijde k obrovskému pařezu, naznačí tesařskou tužkou uprostřed místo a sekera sama od sebe vyseká štěrbinu pro klín. Potom Matěj naznačí místo na jednom kořenu a sekera sama od sebe osekává, na jiném pila sama od sebe řeže.

Matěj nastrčí do štěrbin klín a palice sama od sebe do něj začne mlátit.

Matěj usedne, zapálí dýmku a spokojeně pozoruje své neviditelné pracovníky.

Nabaží se a leže oddá se svým myšlenkám, jak se zamyslí, přestanou nástroje pracovat.

Matěj vzchopí se rozhorleně a nástroje jsou hned zas v pilné práci.

Pařez ovšem upraven tak, že se na něm práce daří vůčihledě.

Matěj však nudí se, vyskočí, chytí sekeru i pilu a palici a odhodí nástroje na hromadu.

Sedne na pařez a přemítá.

Konečně vytáhne veliký notes a tesařskou tužkou píše do něho:

Počasí na zítra v neděli.

Dopoledne taktak, odpoledne déšť, bouřka.

Mates rychle se vzchopí, sebere nádobí a odkvapí. Zakobrtne o kořen a upadne. Zamyslí se, ale přece jenom odejde.

Je vidět na ulici malého městečka svátečně oděn s košíkem v ruce.

Pátrá, až najde, co hledá: tabulku s nápisem **Redakce**.

Vejde dovnitř po schodech nahoru.

Košík schová pod schody vedoucími ještě výše.

Zaklepá, a když se nikdo neozývá, klepe ještě jednou a vchází do úřadovny, kdež zaměstnán redaktor venkovského listu a jeho choť.

Redaktor vida příchozího velmi přívětivě má se k němu, ale vida, že nese něco k uveřejnění, hned změni náladu.

Přečte lístek a dá se do smíchu, co že mu to napadá, odbývá jej, a když je Matěj neústupný, ukazuje mu úřední depeši:

**„Zpráva ústřední meteorologické
stanice na neděli.**

Západní větry, slunečno, po celý den krásné počasí.“

Matěj dušuje se, že počasí bude podle jeho lístku. Redaktor odporuje a neodbytoví ukazuje dveře.

Matěj odchází, ale ve dveřích kývne na paní redaktorovou.

Paní redaktorová za chvíli vyjde ven a Mates vytáhne pod schody košík a z něho tři páry holoubat, jež paní redaktorová přijme i s lístkem Matesovým.

Ten odchází s poděkováním.

Paní redaktorová tajně, aby muž neviděl, vpašuje do rukopisů lístek a úřední depeši zahodí do koše.

Učeň z tiskárny.

Redaktor odevzdá mu rukopisy a učeň v deskách odnáší, vtom si však redaktor vzpomene a zadrží učně.

Narychlo napíše ještě zprávu:

Výlet. Místní okrašlovací spolek Ratolest pořádá dnes celodenní výlet do lesů. Sraz o 8. hod. ranní v místnosti spolkové. Ns. Zpráva ústřední meteor. stanice oznamuje krásné počasí na celý den. Viz tuto.

Přitom zahlédne redaktor lístek Matesův mezi rukopisy. Zuřivě pohlédne na svou choť. Zahodí Matějův lístek a hledá úřední zprávu, najde ji v koši, dá ji do rukopisů a učeň odchází.

Hádka mezi redaktorem a redaktorovou.

Redaktorová odchází a přináší z kuchyně holoubata.

Znalecky ohledává redaktor holoubata a těší se na výbornou večeři.
Co však zpráva toho člověka?
Ale aťsi, vyhodím ho, kdyby ještě jednou přišel.
Oba smějí se.

Milostná scéna mezi Matějovou dcerou a starostovým synem – překvapení a pohanění Mařky starostou.

IV.

Jak dopadl výlet

Náves před Matějovou chalupou.
Matěj na záspí před chalupou, kouří.
Prší dost, ale pomalounku.

Vesničané, kteří něco tuší, nevraží na Matěje a činí mu výtky, starosta nejhůře. Mnoho komických deštníků.

Matěj zachovává úplně chladnou náladu a jen si odplivuje.

Pozornost celého shromáždění vzbudí však vracející se výlet měšťáků, hanebně a žalostně promoklých.

Mezi nimi skupina, která redaktoru prudce předhazuje, že je vinen nehody, ukazuje se mu jeho list se zprávou o krásném počasí.

Redaktor se hájí, ale jeho žena připomíná mu, že měl Matěj pravdu.

Když jsou v nejlepším, odkvapí Matěj do chalupy a spustí takový lijavec, že se všichni rozutekou, kdo má kam nejbliž, větší část do hospody, redaktor se svou ženou k Matějovi do chalupy.

Srazí se s Matějem v chodbě a redaktor poznává včerejší svou návštěvu, paní redaktorová také.

Všichni vejdou do světnice, kdež se pokračuje v rozmluvě. Také Matějova žena.

Redaktor rozčileně dotírá dotazy na Matěje, tluče do svých novin a dovolává se autority ústřední meteorologické stanice.

Matěj se jenom vysmívá, krčí rameny, ale nakonec udeří se do prsou:

Já umím počasí nejen prorokovat, ale i dělat!

Redaktor se mu vysmívá a chtěl by vidět důkaz.

Dobrá – povídá Matěj, ale ať se mi nikdo ze světnice ani nehne.

A odběhne.

Než by deset napočítal, náraz přestane déšť, venku nejkrásnější sluneční zář, která zasvitne i do oken.

Matějova žena křičuje se.

Redaktor je ohromen, redaktorová triumfuje.

Redaktor objímá Matěje, gratuluje mu a podává mu ruku: **Z vás uděláme poslance při nastávajících volbách!**

Matěj nato: **Jen když uděláte ze mě v obci přednostu, jsem váš!**

Do světnice zatím nahlízejí účastníci výletu a redaktor promluví k nim několik slov.

Všichni vyjdou na náves a tu pokračuje redaktor ve své řeči, ukazuje na Matěje, všichni mu provolávají slávu, hudba mu hraje tuš a výletníci odcházejí v nejkrásnějším počasí. Úžas vesničanů: Duha.

II. jednání

V momentech drobných král skřítků

Přijdou ústřice, Matěj o ně vždycky tolik stál, již přinese je lokaj z pošty a hned je vypakuje. Matěj je nesmírně udiven: To jsou teda ty ústřice!

Obrací je v rukou sem a tam a neví co s tím. Dá do úst a chroupne, málem by byl vylomil zub.

Lokaj otevře ústřici přístrojkem, který vzal z nádoby, ve které přišly, vyjme citron z úst podsvinčeti, rozřízne, nakape a náramně labužnický ústřici vysrkne.

Matěj pln dychtivosti dá si taky jednu ústřici nakapat a polkne ji se strašným namáháním a odporem, po celou scénu je mu těžko od ní.

Něčím zapít.

Lokaj odběhne pro šampaňské.

Zatím přijde Matějova žena Markyta zvědavá na ústřice, utře si ruce.

Matěj jí chce jednu otevřít, ale nejde to, vezme na to kladívko a Markyta si dá říci, ale vyplivne, to přece je syrová věc (to jsou šneky, ty se musí uvařit anebo upéci), běží pro hrnec a zatím se vrátí lokaj s vínem. Markyta chce na něm vědět, jak se ústřice otvírají, a když jí to ukáže, jednu po druhé vyškrabuje a hází do hrnce. Vždyť jsou to šneky, bude je dělat šlampet jako hospodyně na faře šneky. Lokaj za jejími zády jí –

Vtom vybuchne Matějovi v ruce šampaňská a lokaj ucpe ji dlaní a teď přijdou deputace.

(Sekretáři.)

(Scéna Marjánky s králem skřítků.)

Sládci [žádají] o hodně ledu, řezníci společně s nimi, Mates slibuje, ale dává si zaplatit.

Přijde akciová společnost pro vyrábění umělého ledu, aby nebyly letos žádné mrazy, slibuje rovněž, ale dá si zaplatit.

Deputace zemského svazu hostinských, aby bylo letos v létě krásně, aby hostinští měli v zahradních hostincích obchody.

Deputace zemědělců, aby se Matěj postaral propánaboha o nějakou vláhu.

Deputace učené společnosti, která přináší diplom členství, zároveň návštěva anglických turistů, jež vede turistické podnikatelství, zasedne se v zahradě jako v divadle a Matěj uspořádá produkci, tři duhy, každou v jiné straně světa. Zkouška, je-li duha pravá. Angličané jsou celí pryč a nabízejí mu ohromné peníze, prodá-li výhradně Anglii své tajemství.

Společnost Illusion s operátorem a pražští novináři.

[...], kino Illusion, pytel peněz, zkouška duhy, je-li pravá.

Konečně argentinská republika objednává zemětřesení proti nepříteli.

Manažer, který chce najmout Matěje, rovněž marně.

(Jakpak bych to mohl být starosta?)

Konečně přichází starosta se žádostí o ruku Marjánčinu pro svého syna.

Je odmítnut a představen je sekretář.

Nakonec rozhazuje peníze mezi spoluobčany.

Markyta peníze do hrců na mléko a odnáší pryč.

Kytice, kterou žere koza.

Král skřítků, jež Marjánka pleskne.

Na posvícení se musí péci koláče

Přiblížilo se posvícení a Matějova žena Markyta chodí celá ztrápená, poněvadž nemá vymetený komín, aby mohla péci koláče. Muž jí nechce dát klíče od komína za žádnou cenu, ne a ne. Když jsou v nejlepší hádce o to, přináší lokaj dopis – na podnosu. Díže těstem zakynulé. Kominík. Matěj ho vyžene.

Je to předvolání od hejtmanství a od berního úřadu, kde se Matěj vyzývá, aby se bez odkladu dostavil a zodpovídal se z toho, že provozuje živnost prorokování počasí bez koncese a bez poplatků, aby se ihned dostavil k zodpovídání. Matěj dává ihned zapráhnout a odjíždí s lokajem a Marjánkou do města, aby se obveselila.

Po odjezdu je Markyta celá nešťastná, snese kdejaký klíč a zkouší jeden po druhém na visacím zámku od komína. Po nějakém zkoušení podaří se jí zámek otevřít. Plna radosti přivede ukrytého kominíka do komína a nechá jej tam hospodařit samotného, neboť vtom pro ni příběhne děvečka s hrcem

kvásku, přičichne, ochutná, spráskne ruce nad hlavou a odběhne. (Jízda Matějova.)

Kominík v komíně

Kominík nemaje ani tušení – vrazí hlavou do střepece a je nesmírně udiven, že tu něco takového nachází, šňůra komínem ven!

Velmi opatrně se střepece dotkne, ten se jenom klátí.

Kominík dostane chuť zatáhnout za střepec, po několikerém pokusu dodá si odvahy a zatáhne malounko.

Prška chrstne do komína a kominík uleknut pustí střepec.

Matěj stojí v tom okamžiku před slavným úřadem, který na něj zle dotírá, když vtom se trochu zatmí a trochu sprchne. Pan berní se ulekne, jde k oknu a zkusí, prší-li. Už přestalo. Kývá povážlivě hlavou a má se k Matějovi značně zdvořileji.

Kominík všecek užaslý zevluje na střepec, který mu vrazí do nosu.

Po nějaké chvíli osmělí se zase a překonav duševní zápas a strach popadne střepec a stáhne řízněji, ale jen na jeden okamžik. Zatemní se, zableskne, zahřmí a prudší déšť, ale jen moment.

Matěj v tom okamžiku před úřadem sedá do bryčky, velmi se ulekne zablesknutí a zahřmění. Sáhne do kapsy, klíč od komína má u sebe. Tím divněji mu je, kterak že se mohlo počasí tak měnit, honem do bryčky a tryskem domů!

Kominíku na moment ohromenému se rozbřeskne o významu střepece a šňůry. Apostrofuje jej a sklání se mu, ale dává dobrý pozor, aby se ho nedotekl.

Zpozoruje také stupnici na počasí ve stěně komínu a má z toho všeho ukrutnou švandu, že přišel na takové tajemství.

Ale konečně dá se do své práce a vymetá komín, saze na opálce a vymete ven.

Nakonec klaní se střepci atd.

Markyta jako obrtlík přijde a vyprovází kominíka, ukazuje mu díži s těstem nejvýš vykynulým, všechno ve veliké rychlosti. Zamkne zámek.

Matěj tryskem dojíždí do vesnice a již zdaleka pozoruje, kterak se z jeho komína mohutně kouří.

Rozlícen skočí z bryčky a rychle až před komín, zámek v pořádku –

Udiven k Markytě, ta však jej uvítá plna radosti nad zdarem koláčů, jichž jsou tady plná prkna (napečených!). Jeho přísnému výslechu nechce rozumět a konečně, když Matěj dotírá, dušuje se svatosvatě, že se nic nestalo.

Matěj starostou obce

Vtom dostavuje se celý obecní výbor a přichází Matějovi oznámit, že byl právě zvolen za starostu obce.

Matěj přijímá hold s největším dostiučiněním a pýchou a zve sousedy, aby se posadili. Také Markyta a Marjánka.

Když odešli sousedi, Matěj na vrcholu situace, nemůže se ani nabažit svého důstojenství a vůči ženě a dceři počíná si jako nemilosrdný paša, když jej prosí o slitování pro Jeníka.

III. jednání

Posvícení

Nový starosta se ženou a dcerou chystají se do hospody na zábavu.

Jsou nesmírně vyšňořeni, Matěj má dvoje hodinky, ruce plny prstenů, Markyta s ohromným přepychem, ale všechno v národním kroji, Marjánka taky. Lokaj přichází a oznamuje, že se hudba blíží.

Před chalupou.

Obecní výbor s hudbou přišly pro nového starostu a odvádějí jej s rodinou do hospody.

Na záspí bývalého starosty stojí on se synem a ženou.

Furiantské setkání obou soků.

Bývalý starosta stojí u plotu opřen a bajčí z dýmky, až se hulí, a pokývaje hlavou, dává najevo svůj posměšný obdiv nad vystupováním svého nástupce.

Ten se před ním zastaví a chvíli jej měří opovržlivě.

Bývalý starosta chopí se sekery a podává Matějovi, aby mu nasekal dříví.

Matěj zavolá lokaje, dává mu peníz z bohatého měšce, aby jej doručil jeho sokovi.

Dav se Jirkovi vysměje a jde dále k hospodě za provolávání slávy Matějovi.

Jirka se synem zůstanou zahanbeni a ohromeni.

Tu přichází kominík, ovšem oděn občansky, poloměstsky, silný bělavý knír, který byl nápadný v druhém jednání, umožňuje obecenstvu jeho poznání.

Osloví Jirku, nesmírně rozmrzelého, ale ten konečně dá s sebou mluvit, když mu mistr naznačí, že zná Matějovo tajemství a podstatu jeho umění.

Vede tátu i syna k chalupě Matějově a ukazuje jim šňůru z komína k nebi vedoucí, nyní ovšem znatelnou, neboť kouřem zčernala.

Údiv a domluva společná, kterak se šňůry zmocní.

Jirka naznačuje, kterak šňůru přestěhuje do svého komína a jaké budou mít časy a jak se mistru kominíkovi odmění.

Obejdou oba chalupu, až se dostanou na bok její, kde není zahrady, tady zastrčen je hák na odlamování suchých větví se stromů.

Sotvaže jej zočí, hned naznačí, že se jim bude k tomu dobře hodit.

U posvícenské muziky

V hospodském tanečním sále. Tanec v proudu.

Matěj u stolu honorací nejváženějším hostem, všemi, zejména šenkýřem, uctívaným.

Provede Markytu, poručí si sólo, které zaplatí báječným honorářem.

Tu vidí, jak Jeník jediný neúčastní se zábavy, sedí stranou a prázdní jeden mazák za druhým.

Ostatní hoši jej špičkují a dráždí.

Marjánka je pořád v kole.

Konečně se Jeník osmělí a jde si pro ni, on že bude teď mít sólo.

Táta brání, máma se přimlouvá.

Celá hospoda se bouří proti Jeníkovi a proti tomu, aby měl sólo.

Stále prudší hádka, až konečně Jeník svleče kabát, odhodí jej, popadne židli, udělá kolem sebe kolo, všichni se proti němu vrhnou, nastane pranice, v níž Jeník celou hospodu vyhází, tak že se jen okny a dveřmi odvažují naň pohlížet.

Nyní Jeník tančí s Marjánkou sólo.

Jirka s kominíkem zmocnili se bidla s hákem a hákem vytáhnou šňůru z komína, až střapec ven vypadne, toho se Jirka chopí a utíká s ním k našim.

Lokaj je viděl a běží honem do hospody.

Tu Jeník ještě tančí s Marjánkou sólo.

Počasí zatím se stále více chmuří.

Jakmile to Mates pozoruje, velmi se znepokojuje, a když vrazí do hospody lokaj s výstrahou, ihned se vzchopí a běží a nic jej nezadrží.

Zatím se nepohoda strašně zhoršila, vítr tříská okny, blesk za bleskem, všechno utíká z hospody domů, jenom Jeník s Marjánou tancuje sólo.

Matěj přiběhl k chalupě a tu vidí, jak Jirka vleče střepec k svému statku marně, neboť napjatá šňůra nepovoluje.

Matěj dohoní jej a vtom, když se o střepec rvou, nepohoda dosahuje vrcholu - už padají šídla -, sjede po šňůře blesk a spálí ji. Současně uhodilo do Matějovy chalupy.

Oba sedí na zemi a zevlují na sebe a drží v rukou střepec!

Zatím udělalo se náhle pěkně, ale vtom se kouří z Matějovy chalupy a poplach, místní hasiči přijíždějí.

Matěj se ženou Markytou na spaleništi kopou a hrabou.

Matěj vyčítá ženě, ale ta se nedá.

Čas od času utře pot, vytáhne z kapsy střepec od šňůry zbylý, podívá se k nebi a pokračuje v práci.

Za rohem spaleniště sedí Marjánka ve smutných myšlenkách, až se k ní připlíží Jeník.

Má se k němu odmítavě pro rvačku v hospodě, proto, že urazil tátu, i naznačuje mu, že teprve nyní nebude ze všeho nic, když chalupa shořela.

Jeník přísahá, dušuje se, že od Marjánky nikdy neupustí, děj se co děj!

Na spaleništi Markyta pilně lopatou odhazuje, náhle udělá na Matěje: Půjč mi tu motyku!

Matěj odevzdá jí motyku a Markyta vykopá v klenbě otvor a namáhavě vytáhne z něho vrhlici na mléko, Matěj kouká jako vyjevený, a když postaví Markyta vrhlici na zem, sáhne do ní a sype nazpět přehoušlí peněz.

Pošle Matěje pro pytel, a když přinese malý, pošle ho pro větší.

V tom okamžiku přišel Jirka, bývalý starosta, a popadne Jeníka, který drží Marjánku v šťastném náručí.

Jakmile však zazní cinkot stříbrňáků, zarazí se Jirka a podívá se za roh.

Tu Markyta vyndává ze sklípku druhou vrhlici peněz a sype do pytle.

Užaslému Matějovi vykládá, že ona to byla, která pamatovala na budoucnost, zatímco on vyhazoval.

Jirka je z toho všeho, co vidí, ohromen tak, že i Jeník a Marjánka jsou dychtívi na to, co se děje.

Markyta vybírá jednu vrhlici za druhou, až je pytel plný.

Zavážou jej a chtějí přistrčit ke zdi, aby jej tu opřeli, ale nehnou s ním.

Jirka nemůže se už déle udržet i přiskočí jim na pomoc, ale ani on nezmůže nic, je nutno, aby Jeník a Marjánka pomohli.

Když společným úsilím přistrčili pytel ke zdi, poznají se náhle a jsou překvapeni.

Matěj vyrazí urputně proti Jirkovi, ten však škrábe se za ušima.

Markyta a Marjánka prostředkují, ale Matěj staví se neúprosným a konečně obrátí se na Jeníka a oboří se naň proto, kterak jej přirazil v hospodě stolem ku zdi.

Jeník odprošuje a Matěj se udobřuje a konečně nic proti tomu nemá, když Markyta vede Marjánku Jeníkovi do náruče.

Také Matěj s Jirkou podávají si ruce.

Ale to není ještě všechno, povídá Markyta, ještě mám něco pro tebe, Matěji, ukryto. Jde a vytáhne ze skryše, v níž byly peníze, sekeru, pilu a palici Matějovu a podává mu je.

Matěj však nechce rozumět a ukazuje na pytel peněz.

Markyta však nechce rozumět:

Ne, ne, pro mladé, pro Jeníka a Markytu, ty však jdi do lesa.

A dupne si.

A Matěj odchází jako zmoklá slepice.

Konec

*„Není zelí jako zelí, některý je nemastěný
– tohle však je zeličko.“*

Matěj v lese na témž místě jako poprvé.

Přinese náčiní a položí na zem.

Nacpe dýmku a potom pokouší se přimět své náčiní, aby samo pracovalo za něj jako předtím, ale ukáže se, že čarovná moc od něho odstoupila.

Matěj zuří a nejraději by své nástroje rozšlapal.

Konečně nezbyvá mu nic jiného, než aby se pustil do práce, jak pracoval.

Hmoždí se jak hmoždí a odvyklá práce jde mu velmi těžko.

Za ním vyleze z houští král skřítků a pozoruje soustrastně Matějovu námahu.

Když Matěj odpočívá, utíraje pot, přistoupí k němu král skřítků a zaklepe mu na nohu.

Matěj ulekne se, a když se vzpamatuje, klesne na kolena a prosí skřítku, podává mu sekeru, aby se jí zase dotekl.

Skřítek však odmítá, ale nabízí mu jiný dar - nechť napne ruku - potom druhou -

Skřítek dotýká se svalů Matějových a Matěj ihned cítí v nich sílu a svěžest, která pudí jej k nezkrotnému osvědčení.

Popadne sekeru a práce mu od ruky jenom lítá. Nemůže se ani nabažit.

Všecek vděčen a rozradostněn obrací se - ale král skřítků zmizel.

Zatím však přichází Markyta s obědem.

Chválí Matěje, jak si pospíšil.

Pln dychtivosti popadne hrnec a zklamán vidí, že jsou to jen knedlíky se zelím.

- Jen jez! pobízí jej Markyta.

Matěj dá si říci a hned po prvním soustu pokryje výraz blaženosti jeho tvář:

- No, tohle je opravdu zeličko!

Markyta září.

Náhle vytáhne Matěj ze zelí veliký kus masa a nadšen objímá Markytu.

Král skřítků pozoruje výjev z podhouští -

Konec konců.